

Journalistieke cultuur in Nederland

Journalistieke cultuur in Nederland

*Onder redactie van
Jo Bardoel en Huub Wijffes*

Amsterdam University Press

Derde druk, juni 2019

Ontwerp omslag: Kok Korpershoek, Amsterdam

Ontwerp binnenwerk: Crius Group, Hulshout

ISBN 978 94 6372 503 3

e-ISBN 978 90 4855 169 9

DOI 10.5117/9789463725033

NUR 813 | 815

© Jo Bardoel en Huub Wijfjes / Amsterdam University Press B.V., Amsterdam 2019

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j^o het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

De uitgeverij heeft ernaar gestreefd alle copyrights van in deze uitgave opgenomen illustraties te achterhalen. Aan hen die desondanks menen alsnog rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht contact op te nemen met Amsterdam University Press.

Inhoud

Voorwoord	9
1 Journalistieke cultuur in Nederland	11
Een professie tussen traditie en toekomst	
<i>Jo Bardoel en Huub Wijffes</i>	

Deel 1 Journalistiek tussen traditie en toekomst

2 Beroep: journalist	33
Beeldvorming, professionalisering en ethiek	
<i>Frank van Vree en Rachida Azough</i>	
3 Persfotografie	53
Acceptatie, professionalisering en innovatie	
<i>Bernadette Kester en Martijn Kleppe</i>	
4 Voorbij de gouden eeuw	77
De onzekere toekomst van de krant	
<i>Piet Bakker</i>	
5 Van propagandist tot prettige huisgenoot	99
De professionalisering van de Nederlandse televisiejournalistiek	
<i>Chris Vos</i>	
6 De revanche van de subjectieve ervaring	123
Personalisering in de geschreven journalistiek	
<i>Frank Harbers</i>	
7 Verloedering van politieke berichtgeving?	143
Populaire en persoonlijke tv-journalistiek	
<i>Rosa van Santen</i>	
8 Objectiviteit als professionele strategie	163
Nut en functie van een omstreden begrip	
<i>Marcel Broersma</i>	

- 9 Mediahype: de turbo van de nieuwsvoorziening 183
Kenmerken van zelfversterkende processen in het nieuws
Peter Vasterman

Deel 2 Journalistiek en innovatie

- 10 Media life 207
Leven in media
Mark Deuze
- 11 Mediamacht 221
De interactie tussen media, publiek en politiek
Rens Vliegenthart
- 12 Van medialogica naar publiekslogica? 237
Verschuivende verhoudingen tussen journalistiek, politiek en
publiek
Kees Brants
- 13 Terug naar het publiek 255
Civiele journalistiek in de netwerksamenleving
Nico Drok
- 14 Transparante journalistiek 271
Verantwoording als antwoord op de vertrouwenscrisis
Harmen Groenhart
- 15 Clicken, checken, delen, snacken, linken 289
Het veranderend gebruik van journalistiek
Irene Costera Meijer en Tim Groot Kormelink
- 16 Google en Facebook bepalen het nieuws 309
De economische waarde van journalistiek
Andra Leurlijk en Matthijs Leendertse
- 17 Journalistiek ondernemerschap 327
Tussen nichemarkt en maatschappelijk nut
Tamara Witschge en Eva Schram

18	Democratisering van het nieuws? Sociale media en de onafhankelijkheid van de journalistiek <i>Thomas Poell en José van Dijk</i>	343
	Over de auteurs	361
	Register	369

Voorwoord

Sinds de eerste editie van *Journalistieke cultuur in Nederland* in 2002 is het debat rond journalistiek evident in een stroomversnelling geraakt. Dat zien we aan de verlevendiging van het algemene mediadebat, maar ook aan de forse groei van de academische aandacht voor de professie. De eerste editie bevatte een dwarsdoorsnede van het toenmalige onderzoek door een bont gezelschap van vooral communicatiewetenschappers, sociologen, historici en belangstellende journalisten. Sinds die tijd is niet alleen het aantal wetenschappers die zich met media bezighouden sterk gegroeid, maar ook het aantal universitaire opleidingen journalistiek. Deze studies, meestal samenvattend aangeduid met de Engelse termen *Media Studies* en *Journalism Studies*, borduren theoretisch en methodisch voort op de tradities van verwante wetenschapsgebieden, maar onderscheiden zich met name door hun onderzoeksobject: de cultuur van en rond media en journalistiek. Kern van het journalistieke onderzoek vormen thema's als de historische en actuele dynamiek van de beroepspraktijk, de culturele context van journalistieke opvattingen, en de politiek-maatschappelijke betekenis van journalistieke producten.

Journalism studies kunnen worden gezien als een logische brug tussen de klassieke communicatiewetenschappelijke, taalkundige en historische opleidingen enerzijds en de meer beroepsgerichte opleidingen voor de journalistiek aan het HBO en een toenemend aantal universiteiten anderzijds.

Gegeven de recente, grote veranderingen in zowel het object als de discipline van journalistieke studies hebben de samenstellers ten opzichte van de eerste editie gekozen voor een volledig nieuwe opzet met merendeels nieuwe auteurs. Slechts in een enkel geval is gekozen voor actualisering van een in de eerste editie verschenen tekst. Alle bijdragen zijn tot stand gekomen in het perspectief van de ontwikkelingen van het afgelopen decennium, en het resultaat laat tamelijk adequaat de huidige variatie aan academische benaderingen van de journalistieke professie zien. Evenals de vorige bundel biedt deze nieuwe editie ruimte aan zowel jonge als meer gevestigde wetenschappers, en aan academici die aan universiteiten of bij hogere beroepsopleidingen werkzaam zijn. Tezamen vertegenwoordigen ze zo veel mogelijk de volle breedte van disciplines en opleidingen. Bij de herdruk van de tweede editie in 2019 zijn op bescheiden schaal actualisering doorgevoerd, met name in de bijdragen van Bakker, Leurdijk en Leendertse en Poell en Van Dijck. Een volledige actualisering volgt bij een nieuwe, herziene uitgave.

Het doel van deze bundel is en blijft het bieden van inleidende reflecties op wezenlijke vraagstukken in het debat over journalistiek en journalistieke cultuur in Nederland. Het boek heeft hierbij aandacht voor zowel de journalistieke traditie en haar vaste waarden, met name in het eerste deel, als voor de toekomst van de professie en de noodzaak van innovatie, vooral in het tweede deel. Het boek beoogt aldus bruikbaar te zijn voor het onderwijs op universiteiten en hogescholen, zoals dat ook in de afgelopen zeventien jaar al ruimschoots het geval gebleken is. Tevens biedt deze bundel een uitgangspunt voor verder onderzoek en reflectie voor eenieder die zich door beroep of belangstelling betrokken voelt bij de journalistiek.

Bij de totstandkoming van deze bundel is de steun van het Stimuleringsfonds voor de Journalistiek onontbeerlijk geweest.